

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט אזרחי
תאריך: ט"ו סיון התשמ"ד, 15 יוני 1984	עבודה - עובדי המדינה - סוגיות שונות
מספר הנחיה: 6.6200 (21.870)	ניגוד עניינים - חברות בועד עובדים ותפקיד במשרד ממשלתי

ניגוד עניינים בין חברות בועד עובדים לבין תפקיד במשרד ממשלתי

1. הבעיה

האם עובד המדינה שהוא חבר בהנהלה של משרד ממשלתי, או ממלא תפקיד אחר בו הוא מייצג את הנהלת המשרד כלפי עובדי המשרד, יכול לשמש בו בזמן גם כחבר בועד העובדים של המשרד?

לדוגמא, האם סגן המנהל הכללי לאמרכלות, או הממונה על כוח אדם או הממונה על המשמעת במשרד, יכולים לשמש כחברים כועד העובדים של המשרד?

2. המעמד המשפטי של ועד עובדים

אין חוק המסדיר באופן כללי את המעמד וההרכב של ועד עובדים. בפועל, הבחירה וההרכב של ועד עובדים נקבעים בהתאם לתקנון הבחירות לועדי העובדים שהוציאה ההסתדרות הכללית של הועדים בישראל בפרק 2 של תקנון זה (מהדורת התש"ס) נקבע בעניין זה:

"עובדים המועסקים במקום עבודה בתפקידים הנזכרים ברשימה דלהלן לא יוכלו לכהן כחברי ועדי עובדים או מועצת עובדים:

- (א) מנהל המפעל וחברי ההנהלה או המינהלה (להוציא נציגי העובדים בהנהלה או במועצת המנהלים);
- (ב) סגן מנהל המפעל;
- (ג) מנהל כוח האדם;
- (ד) גזבר;
- (ה) חשב;

וכן כל עובד אחר שמייצג את הנהלת המפעל במשא ומתן עם נציגות העובדים".

על מעמדו של ועד עובדים ראו גם הנחיית היועץ המשפטי לממשלה לטיפול בסכסוכי עבודה בשירות המדינה, סעיפים 11 - 13.¹

¹ הנחיה מס' 21.588 מיום כ"ב שבט, התשמ"ו (1.2.86).

3. מניעת ניגוד עניינים

חברות בועד עובדים במשרד ממשלתי כפופה, בנוסף לכך, לעיקרון הכללי בדבר מניעת ניגוד עניינים. עיקרון זה, האוסר על עובד ציבור להימצא במצב של ניגוד עניינים בא לידי ביטוי בפסק הדין בבג"צ 531/79 סיעת "הליכוד" בעיריית פתח-תקוה נ' מועצת עיריית פתח-תקוה, פ"ד לד(2) 566. בפסק דין זה אמר השופט ברק (כתארו אז):

"כללי הצדק הטבעי מזה וכללי האמון מזה, הם המביאים לגיבושו של הכלל כי עובד הציבור אסור לו להימצא במצב בו קיימת אפשרות ממשית של ניגוד עניינים בין האינטרס הקשור בביצוע סמכותו וכוחו לבין אינטרס אחר כלשהו שאף עמו הוא קשור". (בעמ' 571)

בהתאם לכך, אסור לעובד ציבור לשמש בעת ובעונה אחת בשני תפקידים, אשר ביניהם קיימת אפשרות ממשית של ניגוד עניינים.

הטעם לאיסור זה, כפי שהובהר בפסק-הדין (שם, עמ' 571) הוא כפול: ראשית, כאשר עובד הציבור נתון במצב של ניגוד עניינים קיים חשש כי הוא יקח בחשבון, שעה שיפעיל את סמכותו, אף את האינטרס הנוגד, וכתוצאה מכך עשויה לבוא הפעלה בלתי ראויה של הסמכות; ושנית, עובדת הימצאו של עובד ציבור במצב של ניגוד עניינים פוגעת באמון הציבור במערכת השלטונית, ובלב הציבור מתעורר החשש כי שיקולים זרים מנחים את עובד הציבור, ואמונו במערכת השלטונית נפגם.

4. ניגוד עניינים בין חברות בועד עובדים לבין תפקיד במשרד ממשלתי

העיקרון האמור בדבר מניעת ניגוד עניינים חל גם לעניין חברות בועד עובדים. פירוש הדבר, כי ממלאי תפקידים מסוימים במשרד הממשלתי, שניתן לכוונתם תפקידי הנהלה, מנועים מלהיבחר כחברים בועד העובדים, אם מכוח העיקרון בדבר מניעת ניגוד עניינים ואם מכוח תקנון הבחירות לועדי עובדים של ההסתדרות הכללית. אם עובד הממלא תפקיד כזה במשרד ממשלתי נבחר כחבר בועד עובדים, יהיה בכך טעם מספיק כדי להעבירו מתפקידו זה או, אם ניתן הדבר, לשנות ולסייג את תפקידו באופן שתבוטל האפשרות הממשית של ניגוד עניינים.

להלן דוגמאות אחדות של נושאי משרות ממשלתיות שאינם רשאים לשמש כחברים בועד העובדים:

- (א) מנהל כללי, משנה למנהל הכללי וסגן המנהל הכללי;
- (ב) ראש אגף;
- (ג) היועץ המשפטי;
- (ד) מנהל כוח אדם;
- (ה) חשב;
- (ו) גזבר;

ז) מבקר פנימי ;

ח) ממונה על משמעת.

5. דרך הטיפול למניעת ניגוד עניינים

אם נראה לסמנכ"ל לאמרכלות של המשרד, לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי של המשרד, כי עובד המשרד נמצא במצב של ניגוד עניינים בין תפקידו במשרד לבין חברותו בועד העובדים של המשרד, יביא את העניין לבירור והחלטה בנציבות שירות המדינה.

במקרה של ספק, יוכל היועץ המשפטי של המשרד או היועץ המשפטי של נציבות שירות המדינה לבקש את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה.

החליטה נציבות שירות המדינה, לאחר בירור, כי אותו עובד אכן נמצא במצב של ניגוד עניינים כאמור, יודיע על כך הסמנכ"ל לאמרכלות לאותו עובד. העובד יוכל להחליט, תוך זמן סביר, אם הוא פורש מחברותו בועד העובדים.

לא פרש העובד מחברותו בועד העובדים תוך זמן סביר, רשאי הסמנכ"ל לאמרכלות, באישור נציבות שירות המדינה, להעביר את העובד לתפקיד מתאים אחר במשרד או לקבוע סייגים לתפקידו באופן שתבוטל האפשרות הממשית של ניגוד עניינים.

חדל העובד לאחר זמן לשמש חבר בועד העובדים של המשרד, רשאי הסמנכ"ל לאמרכלות לבדוק, אם ביקש זאת העובד, את תפקידו של העובד ולשקול את האפשרות לשוב ולשנות את התפקיד, בהתחשב בעובדה שהמצב של ניגוד עניינים אינו קיים יותר.